

บทที่ ๔

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

๔.๑ สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบหลักการลงโทษผู้กระทำผิดในวินัยบัญญัติกับความอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการลงโทษภิกษุผู้ละเมิดสิกขาบทในพระพุทธศาสนาเถรวาทตามหลักอริกธัมม์ วิธีระงับอริกธัมม์ และหลักการลงโทษผู้กระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญา และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบหลักการลงโทษผู้กระทำผิดวินัยในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับหลักการลงโทษผู้กระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ผลการศึกษาสรุปได้ดังต่อไปนี้

๔.๑.๑ หลักการลงโทษภิกษุผู้ละเมิดสิกขาบทในพระพุทธศาสนาเถรวาทตามหลักอริกธัมม์ วิธีระงับอริกธัมม์ และหลักการลงโทษผู้กระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

อริกธัมม์และวิธีระงับอริกธัมม์เป็นวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งในแง่ของพระวินัยและเป็นการระงับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมสงฆ์ โดยพระพุทธเจ้าได้บัญญัติขึ้นมาเป็นข้อปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เพื่อควบคุมความประพฤติให้อยู่ในระเบียบแบบแผนและมีความเรียบร้อยดีงาม อริกธัมม์เป็นข้อกำหนดที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้เพื่อเป็นหลักการในการระงับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่สงฆ์แบ่งออกเป็น ๔ ประเภทคือ (๑) วิวาทาธิกธัมม์ (๒) อนูวาทาธิกธัมม์ (๓) อาปัตตาธิกธัมม์ (๔) กิจจาธิกธัมม์ และวิธีระงับอริกธัมม์เป็นข้อกำหนดที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้เพื่อเป็นแนวทางในการระงับปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่สงฆ์นับตั้งแต่ครั้งพุทธกาลแบ่งออกเป็น ๗ ประเภทคือ (๑) สัมมุขวินัย (๒) สติวินัย (๓) อมูหวินัย (๔) ปฏินญาตกรรมะ (๕) เยภุยสิกา (๖) ตัสสปาปิยสิกา (๗) ตินวัตถการวินัยซึ่งพระสงฆ์ในยุคต่อมาต่างยึดถือปฏิบัติเพื่อให้เกิดซึ่งประโยชน์ด้วยดีเสมอมา

ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นหลักลงโทษผู้กระทำผิดของฝ่ายอาณาจักรที่ควบคุมความประพฤติของคนในสังคม พัฒนาขึ้นมาจากศีลธรรมขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี ศาสนา และกฎเกณฑ์ข้อบังคับตามลำดับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อธำรงความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของสมาชิกในสังคม ทั้งเพื่อให้การอยู่ร่วมกันในสังคมนั้นเป็นไปโดยราบรื่น สนองความต้องการของภาคส่วนต่าง ๆ อย่างเหมาะสม โดยกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยได้บัญญัติหลักการลงโทษผู้กระทำผิดไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายอาญา อนึ่งหลักการลงโทษผู้กระทำผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีสาระสำคัญแบ่งออกเป็น ๔ ประการดังนี้

(๑) การฟ้องอาญา ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะฟ้องคดีอาญาได้ด้วยตนเอง แต่อย่างไรก็ดีในคดีอาญานั้นจะมีพนักงานอัยการเป็นผู้เสียหายของรัฐและเป็นโจทก์ยื่นคำฟ้องคดีอาญา กฎหมายจึงให้สิทธิแก่ผู้เสียหายหากไม่ยื่นคำฟ้องด้วยตนเองแล้ว ก็ยื่นคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ ในระยะเวลาใดก็ได้แต่ต้องก่อนที่ศาลชั้นต้นจะมีคำพิพากษา ซึ่งในทางปฏิบัติผู้เสียหายมักจะขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการเพราะหากฟ้องเองแล้วศาลจะสั่งให้รวมคดีที่ผู้เสียหายฟ้องเองเข้ากับคดีของพนักงานอัยการที่เป็นโจทก์โดยถือสำนวนคดีของพนักงานอัยการเป็นหลัก

(๒) การไต่สวนมูลฟ้องคดีอาญา ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ให้ไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้ ในกรณีที่มีการไต่สวนมูลฟ้องดังกล่าวแล้วถ้าจำเลยให้การรับสารภาพให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณา

(๓) การพิจารณาในศาลชั้นต้น การพิจารณาและสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยเว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น เมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้วและศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังและถามว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ให้การต่อสู้แย้งบ้างคำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การก็ให้ศาลจดยางานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไป เมื่อถึงวันนัดพิจารณาซึ่งโดยปกติจะเป็นนัดสอบคำให้การจำเลยก่อนว่าจะรับสารภาพหรือปฏิเสธตามข้อหาของโจทก์ กระบวนพิจารณาในนัดพิจารณานั้น ศาลจะต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย

(๔) คำพิพากษาและคำสั่ง การอ่านคำพิพากษาต้องอ่านให้คู่ความฟังแล้วให้คู่ความลงลายมือชื่อไว้ ถ้าโจทก์ไม่มาแต่จำเลยมาก็ให้อ่านได้และถือว่าโจทก์ได้ฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว แต่ถ้าจำเลยไม่มาศาลยังอ่านคำพิพากษาในนัดแรกไม่ได้ต้องเลื่อนการอ่านออกไปโดยจดไว้ในรายงานนัดฟังคำพิพากษาว่าจำเลยทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มาศาลโดยไม่แจ้งเหตุขัดข้อง หากมีเหตุสงสัยว่าจำเลยหลบหนีให้ออกหมายจับจำเลย การทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเมื่อคดีเสร็จการพิจารณา ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจะเป็นผู้เขียนคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้วแต่กรณี เมื่อนัดเสร็จแล้วจะปรึกษากับองค์คณะโดยในสำนวนคดีนั้นที่หน้าปกสำนวนมุมด้านซ้ายบนจะมีชื่อผู้พิพากษา ๒ คนชื่อบนสุดเป็นชื่อผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนชื่อล่างเป็นชื่อองค์คณะส่วนหลักการลงโทษผู้กระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญามีวัตถุประสงค์ลงโทษผู้กระทำผิดหากฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายอาทิเช่นต้องได้รับโทษประหารชีวิตเมื่อฆ่าคนตาย เป็นต้น โดยมีอัตราโทษที่ลงโทษแก่ผู้กระทำผิดโดยมีสาระสำคัญแบ่งออกเป็น ๔ ประการดังนี้

(๑) โทษประหารชีวิต การลงโทษประหารชีวิตนั้นศาลจะลงโทษได้ก็ต่อเมื่อบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาหรือพระราชบัญญัติอื่นได้กำหนดโทษประหารชีวิตลงไว้ในกฎหมายนั้นๆ เท่านั้น ทั้งนี้เพราะมาตรา ๕๑ ได้กำหนดว่าในการเพิ่มโทษจำคุกนั้น จะเพิ่มขึ้นถึงเป็นโทษประหารชีวิตมิได้ และจำลงโทษประหารชีวิตแก่ผู้กระทำความผิดที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปีไม่ได้

(๒) โทษจำคุก เป็นโทษที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่จะทำให้อุบัติต้องโทษกลับตนเป็นคนดีได้เพราะทำให้เจ้าพนักงานราชทัณฑ์มีโอกาสพิจารณาผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคลว่า การปฏิบัติในเรือนจำหรือสถานที่กักขังได้ทำให้อุบัติต้องโทษกลับตนได้หรือไม่เพียงใด ทั้งนี้โดยถือหลักที่ว่าจะต้องพิจารณาผลปฏิบัติจากนักโทษเป็นคนๆ ไป ส่วนการที่จะให้ผลปฏิบัติแก่ผู้ต้องโทษอย่างไรจึงจะเป็นผลทำให้อุบัติต้องโทษกลับตนเป็นคนดีเข้าสู่สังคมได้อย่างเดิม เป็นเรื่องของทฤษฎีวิทยา

(๓) โทษกักขัง ศาลจะลงโทษกักขังแทนโทษจำคุกได้ดังนี้ ๑. ต้องเป็นกรณีที่บุคคลกระทำความผิดซึ่งความผิดนั้นมีโทษจำคุกและในคดีนั้น ศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ๒. ไม่ปรากฏว่าบุคคลนั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อนหรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ทั้งนี้เพราะเจตนาบรรณของประมวลกฎหมายอาญาที่กำหนดให้มีโทษกักขังชั้นนั้น ก็เพื่อจะไม่ให้ผู้ต้องโทษถูกตราหน้าว่าได้เคยต้องโทษจำคุกมาแล้ว ซึ่งถือว่าเป็นของน่าอับอายและทำให้สังคมรังเกียจ

(๔) โทษปรับ เป็นการลงโทษอีกประเภทหนึ่งโดยค่าปรับจะได้เป็นเงินเข้าภาครัฐมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศต่อไป รวมทั้งตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๙ ได้กำหนดวิธีดำเนินการสำหรับกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาไม่ชำระค่าปรับไว้ ๒ วิธี กล่าวคือ ๑. ศาลจะสั่งให้ยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ ๒. ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับ

(๕) โทษริบทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายอาญามีทรัพย์สินที่จะริบอยู่ ๓ ประเภท กล่าวคือ ๑) ทรัพย์สินที่ศาลต้องริบเสมอ เป็นทรัพย์สินที่การทำขึ้นเป็นความผิดเช่นเงินตราที่ทำปลอมขึ้นเป็นต้น หรือทรัพย์สินที่การมีไว้เป็นความผิดเช่นปืนที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นต้น ๒) ทรัพย์สินที่ศาลต้องริบ เว้นแต่จะเป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ๓) ทรัพย์สินที่ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบก็ได้ เช่น ก. เอาเครื่องมือสำหรับแก์เครื่องยนต์ของตนไปใช้ในการลักทรัพย์ แต่ศาลเห็นว่าเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพของ ก. ซึ่งต้องใช้ในการรับจ้างแก์รถยนต์ ศาลอาจสั่งไม่ริบเครื่องมืออันก็ได้ อย่างไรก็ตามถ้าทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดศาลไม่มีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินนั้น

๔.๑.๒ เปรียบเทียบหลักการลงโทษผู้กระทำความผิดวินัยในพุทธศาสนาเถรวาทกับหลักการลงโทษผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบหลักการลงโทษผู้กระทำความผิดในพุทธศาสนาเถรวาทในประเด็นกระบวนการอธิกรณ์และระงับอธิกรณ์กับหลักการลงโทษผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายอาญามีความมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ๔ ประการดังนี้

๑. กระบวนการฟ้อง อนุวาทาธิกรณ์เป็นการฟ้องร้องทุกข์ทั้งที่ประพฤติดลหุหรือมหัศจรรย์เท่านั้น ส่วนการฟ้องอาญาเป็นการฟ้องร้องแก่ผู้ก่อให้ความเสียหายจากผลการกระทำความผิดอาญาเท่านั้น

๒. กระบวนการพิจารณา สัมมุขาวินัยเป็นวิธีระงับข้อปัญหาอธิกรณ์โดยทำการไต่สวนสอบสวนโดยซึ่งหน้า เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายให้การตามความจริง ยกเรื่องราวข้อปัญหาที่เกิดขึ้นมาพิจารณาวินิจฉัยโดยสงฆ์จำนวนไม่น้อยกว่า ๕ รูปร่วมกันดำเนินการเพื่อให้เกิดความรอบคอบรัดกุม เป็นธรรมกับทุกฝ่าย และการวินิจฉัยตัดสินสงฆ์ต้องมีความเห็นตรงกัน โดยไม่มีภิกษุรูปใดรูปหนึ่งคัดค้านและใช้หลักพระธรรม หลักพระวินัยเป็นเกณฑ์ ตัดสาปายัสสิกเป็นการการาบกิษุที่ไม่มีความละอายขาดสมณสัญญา ละเมิดอาบัติแล้วมีเจตนาหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับผิด แต่เมื่อสงฆ์พิจารณาจากพยานหลักฐานต่างๆ แล้วเห็นว่าได้ละเมิดจริงก็ลงโทษและให้ประพฤติวัตรเป็นการเพิ่มโทษให้หลายจำจะได้ไม่กระทำอีกและการประพฤติวัตรเป็นการตีสติประพฤติวัตรไม่บกพร่องแล้ว จึงจะสามารถขอระงับโทษต่อสงฆ์ ส่วนการพิจารณาในศาลชั้นต้นเป็นการพิจารณาและสืบพยานในศาลมีองค์คณะผู้

พิพากษาเพียง ๒ คนเท่านั้น ศาลไม่สามารถพิพากษาเพิ่มโทษในกรณีที่จำเลยให้การกลับไปกลับมาได้ การพิจารณาและสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้ว และศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามว่า ได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การก็ให้ศาลจดรายงานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไป ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต ก่อนเริ่มพิจารณา ให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีก็ให้ศาลตั้งทนายความให้ ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก หรือในคดีที่จะเลยมีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการทนายความก็ให้ศาลตั้งทนายความให้

๓. กระบวนการพิพากษา เกลี่ยเสียเป็นวิธีระงับข้อพิพาทวิวาทาธิกรณ์ที่เกิดขึ้นในหมู่สงฆ์จำนวนมาก ซึ่งไม่สามารถหาข้อยุติได้ง่าย และเป็นเรื่องสำคัญหากปล่อยไว้เรื่องราวข้อพิพาทจะลุกลามไปไกลอันจะเป็นเหตุแห่งการแตกแยกในหมู่สงฆ์ พระพุทธองค์จึงทรงกำหนดให้ใช้วิธีการจับสลากออกเสียงลงมติ หรือการดูคะแนนเสียงข้างมาก และถือเอาความเห็นของคนข้างมากเป็นเกณฑ์ในการยุติปัญหา โดยความเห็นของคนข้างมากนั้นจะต้องไม่ขัดกับหลักพระธรรมวินัยต้องอยู่ในขอบเขตแห่งศีลธรรม มิใช่ในทำนองพวกมากลากไป ส่วนการพิพากษาเป็นการทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเมื่อคดีเสร็จการพิจารณา โดยมีผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนและผู้พิพากษาองค์คณะอีก ๑ คน เห็นชอบด้วย ใช้วิธีจับสลากไม่ได้ อนึ่งผู้พิพากษาองค์คณะอีก ๑ คนดังกล่าวนี้มีอำนาจให้ความเห็นแย้งได้เช่นเดียวกัน

๔. กระบวนการระงับโทษ ปฎิญาตกรรมเป็นวิธีการระงับที่ชอบด้วยพระธรรม พระวินัย แต่ถ้าหากจำเลยรับผิดหนักกว่าหรือเบากว่าที่ถูกโทษ และสงฆ์ปรับอาบัติตามนั้น เป็นการระงับที่ไม่ชอบด้วยพระธรรมพระวินัย ตินวัตถการกวินัยเป็นวิธีระงับอธิกรณ์ที่ใช้ในเมื่อจะระงับลหุกาบัติที่เกี่ยวข้องกับภิกษุจำนวนมาก ต่างก็ประพฤติไม่สมควรและขัดทอดกันเป็นเรื่องนุ่งงับซับซ้อน ขวนให้ทะเลาะวิวาท กล่าวขัดกันไปไม่มีที่สิ้นสุด จะระงับด้วยวิธีอื่นก็จะเป็นเรื่องลุกลามไป ส่วนวิธีการรอลงโทษหากเป็นโทษจำคุกไม่เกินสองปี ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญาการศึกษาอบรม สุขภาพภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือเหตุอันอันควรปรานีแล้ว เห็นเป็นการสมควร ศาลต้องพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอลงโทษไว้ และสิทธิภาคีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปเป็นกรณีเฉพาะในคดีความผิดต่อส่วนตัวเท่านั้นที่สามารถระงับสิทธิการนำคดีอาญามาฟ้อง

รูปแบบการลงโทษผู้กระทำความผิดที่เหมาะสมและยุติธรรม มีอยู่ ๗ ประการกล่าวคือ สัมมุขาวินัย สติวินัย อมูหวินัย ปฎิญาตกรรม เกลี่ยเสีย ตัสสปายสิกาและตินวัตถการกะ รวมทั้งรูปแบบการลงโทษผู้กระทำความผิดที่เหมาะสมและยุติธรรมกับสังคมไทยซึ่งมีอยู่ ๕ ประการกล่าวคือ สัมมุขาวินัย อมูหวินัย ปฎิญาตกรรม ตัสสปายสิกา และตินวัตถการกะ เป็นตัวเชื่อมชุดของวิธีอื่น ๆ ทั้งหมด โดยมี “สัมมุขาวินัย” เป็น “ศูนย์บัญชาการกลาง” ของการพิจารณา และตัดสินอธิกรณ์ การที่จะนำชุดของวิธีอื่น ๆ ไปดำเนินการระงับอธิกรณ์นั้น จะกระทำไม่ได้ หากไม่มี “สัมมุขาวินัย” เข้าไปกำกับ ให้การช่วยเหลือและสนับสนุนเหตุผลสำคัญที่พระองค์ทรงให้ “พระภิกษุ” “คณะสงฆ์” หรือ “สังฆสภา” ต้องทำเช่นนั้นเพราะว่าทรงมุ่งเน้นที่ “ความชอบธรรม” อันเป็นหัวใจของกระบวนการใน

การพิจารณาตัดสินอิกรณ เพราะเมื่อใดก็ตาม ชุดของวิธีดังกล่าว ไม่สามารถ “หยิบบรรยากาศธรรม” ให้แก่ผู้กรณได้ เมื่อนั้น “สังฆสภา” ก็จะ “ไร้คุณค่า” ทางความน่าเชื่อถือ และส่งผลข้างเคียงให้เกิด “ความไร้สันติแห่งสังคมสงฆ์” ฉะนั้น ในประเด็นนี้จึงสรุปได้ว่า “หลักการลงโทษผู้กระทำความผิดในพุทธศาสนาเถรวาท” ก็คือ “ความชอบธรรม” หรือเรียกว่า “วิธีที่เต็มไปด้วยความชอบธรรมนั่นเอง”

๔.๒ ข้อเสนอแนะ

๔.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๑. พระพุทธองค์ได้ทรงนำเสนอนำไปเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการความขัดแย้งและการลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งแผนปฏิบัติการบางอย่างนั้นพระพุทธเจ้าได้เข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรง และแผนบางอย่างนั้นพระพุทธเจ้าได้ทรงแนะนำให้พระภิกษุได้ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการด้วยกลุ่มของพระสงฆ์เอง

๒. การนำเสนอหลักการ “อิกรณสมณะ ๗ ประการ” เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการระงับความขัดแย้งและลงโทษผู้กระทำความผิดนั้น พระองค์ทรงคำนึงถึง คำว่า “ความชอบ” ในชุดของวิธีนี้คืออะไร ฉะนั้นรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในมิติต่าง ๆ ทั้งในแง่ของธรรม ได้แก่ “การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง” แล้ว ในแง่ของวินัยก็ประกอบไปด้วยสัมมุขวินัย สติวินัย อมูหวินัย ปฏิกุญญาตกรณะ ตัสสปปายสิกา เภยยุยสิกา และ ตินวัตถารกะ ซึ่งชุดวิธีจะแฝงไปด้วย “ชอบธรรม”

๓. อย่างไรก็ตามเป้าหมายสำคัญของความชอบธรรมที่เพียบพร้อมไปด้วยความโปร่งใส ยุติธรรมและตรวจสอบได้นั้น มีเป้าหมายเพื่อสร้างสรรค์ให้สังคมสงฆ์เป็นสังคมที่ไม่มีความหวาดระแวงและรังเกียจกันเกี่ยวสีลาจารวัตร อันจะทำให้สังคมสงฆ์เป็นสังคมที่เหมาะสมแก่การฝึกฝนพัฒนาตนเองตามแนวไตรสิกขาเพื่อเข้าถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดกล่าวคือ “พระนิพพาน”

ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า หลักการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสมควรอย่างยิ่งที่ต้องนำหลักการลงโทษผู้กระทำความผิดในพุทธศาสนาเถรวาทมาประยุกต์ใช้เป็นหลักสูตรการศึกษา รวมทั้งปัจจัยในการพิจารณาพิพากษาคดี นอกจากที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ปัจจัยที่สำคัญนั้นคือองค์คณะผู้พิพากษาจำเป็นต้องมีความรอบรู้และเที่ยงธรรม มีวิยวุฒิและคุณวุฒิที่สามารถใช้ดุลยพินิจให้เหมาะสมแก่บรรณคดี เพื่อแก้ไขปัญหาความผิดพลาดในการพิพากษาลงโทษผู้บริสุทธิ์ตั้งกรณีคดีเชอร์รี่แอนข้างต้น อันทำให้การลงโทษผู้กระทำความผิดเกิดความเหมาะสมและยุติธรรมแก่สังคมไทยในปัจจุบัน

๔.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ศึกษาแนวคิดและหลักการของนิติศาสตร์แนวพุทธ เพื่อประยุกต์ใช้ในการวินิจฉัยอิกรณคณะสงฆ์

๒. ศึกษาเปรียบเทียบหลักการลงโทษผู้กระทำความผิดในกฎหมายของมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๒๑ ว่าด้วยการลงนิคหกรรมตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ กับประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่ามีลักษณะเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร

